Infernaliska fabler

ny idag

Jerzy Kosinski: Djävulsträdet. Övers. Peter Stewart. Tidens förlag, c:a 105:-.

OM ETT RIKT och sjukt samhälle som har ersatt sin andlighet med framgångskult och dyrkan av erotiken berättar *Jerzy Kosinski* i sina brutala, förfärskt svartsittrande sagor. Den fjärde i raden av hans hittills åtta romaner, "The Devil Tree" från 1973, kommer nu på svenska. Läksom sina efterföljare, de redan översatta "Cockpit", "Blindträff" och "Flipper", handlar *Djävulsträdet* om en man som testar olika livsmöjligheter, inom och utom lagens och moralens gränser, för att definiera sin egen existens och vara sann mot sig själv.

Här heter han Whalen och är en omättligt rik ung arvtagare som blir desertör, sparkas ut från Yale och prövar opiumlastens lockelser i Östern innan han vänder hem till USA för att söka sina "rötter" i storfinansen och skvallerspalternas skenvärldar. Med iskall blick betraktar han omgivningen och människorna, som han likt Kosinskis övriga hjältar gärna manipulerar i olika experimentsyften och inte ens drar sig för att ta livet av när hans egen frihet kräver det.

VAD SOM GÖR Kosinski till en fascinerande och tänkvärd författare är hans förmåga att illustrera sina idéer om människans sanna natur och existensens grundvillkor med de mest infernaliska fabler för vår tid. Lika obarmhärtigt ironiskt som hans huvudpersoner ser på människorna iakttar Kosinski sina läsare: de här fantasierna kunde vara era egna, och visst är de avskyvärt lockande?

Främst gäller detta förstås utforskningen av erotiken. Kosinski sysslar uteslutande med de möjligheter till självkännedom och frihet som den erbjuder, och omöjligheten av "verklig kärlek" är ett grundtema i alla hans böcker. Inte heller Whalen i "Djävulsträdet" tycks kunna "förbli sig själv" om han inte gör sina partners till rena objekt. Något mer än bara fysisk lust binder honom vid den sköna fotomodellen Karen, men längre än till sexualövningar och psykodramer i syfte att göra motparten svartsjuk når de aldrig.

De erotiska demonstrationerna är lika kliniskt neutrala som exponeringarna av kapitalismens USA i all dess ruttenhet och eggelse. Kosinski har ett levande intresse för maktens hemliga spel och en ingående kunskap om dess mekanismer. Oftast håller han en oberörd mask när han skildrar fastighetsfiffel och knarkaffärer på hög nivå, eller gisslar "modernas och rikedomens banalitet i Amerika". Att en sida av hans jag samtidigt känner en stark dragning till detta Amerika kan han dock inte riktigt dölja, och som bekant är det ju fullt möjligt att älska även det banala.

Jerzy Kosinski — "fascinerande och tänkvärd författare".

"DJÄVULSTRÄDET" är i olika avseenden en mycket typisk Kosinskiroman. Att översätta till svenska återstår av hans äldre verk nu bara "Steps" från 1968, hans konstnärligt sett mest helgjutna. Den har en koncentration och en obarmhärtig exakthet i sina enskilda bilder som samtidigt ger helheten en Kafkaartad mångtydighet. Närmare den "rena" konsten än där har Jerzy Kosinski aldrig kommit.

Från och med "Djävulsträdet" låter han sina filosofiska avsikter med skrivandet synas mycket tydligare, och dessutom har hans privata upplevelser mer och mer börjat sätta spår även på ytplanet i böckerna. De bilder han klär sina tankar i har också med tiden kommit allt närmare populärkulturens drömmar och sagor, med fjolårets "Flipper" som kulmen. Det verkar inte sannolikt att Kosinski kan komma längre på den vägen, och visa tecken tyder på att han nu tänker slå in på en ny. Med sin idérikedom och gestaltningsförmåga borde han kunna berika den amerikanska litteraturen också på andra vis än genom det djupt personliga och originella bidrag han redan har gett.

Caj Lundgren

TV-Aktuellt och Afganistan

replik

Ny utvalda i Nationalupplagan av AUGUST STRINDBERGS Samlade Verk

Vid högre rätt

Titeln VID HÖGRE RÄTT är Strindbergs egen samlingsrubrik till två dramer, mysteriet **Advent** och komedin **Brott och brott.** – Volymen är redigerad och kommenterad av Hans-Göran Ekman.

Almqvist & Wiksell

"EFTER VECKOR av tystnad om kriget i Afganistan har Aktuellt Special i TV gett oss den sovjetiska propagandaversionen av kriget: en broderlig hjälp störd blott av några få islamska banditer. Kvällen därpå bjuds vi den västerländska motbilden av kriget. Begreppet förbryllar."

Ja, Gösta Hultén har rätt. Detta är förbryllande. Hultén är naturligtvis fri att se det västerländska programmet som en motbild, men han kan inte kritisera Aktuellt för "mystiskt tal om västerländska motbilder". Aktuellt Special har nämligen aldrig använt detta begrepp.

Vad Aktuellt Special har gjort är i själva verket något mycket enkelt. Vi har i två program skildrat kriget i Afganistan på två olika sätt.

I DET ENA programmet visade vi hur sovjetisk TV skildrar kriget för sin hemmaopinion. Där framställs kriget i huvudsak som hjälp till det afganska folkets revolution och som ett försvar mot utländska imperialistiska krafter.

Kritik mot och ifrågasättande av Sovjetunionens roll i Afganistan förekommer inte i detta program. Sovjetiska massmedia fungerar så. De är till för att stödja och förklara den förda politiken.

Aktuellt bedömde att det kunde ha intresse för svensk publik att ta del av hur det krig där omkring 5 000 sovjetiska soldater beräknas ha stupat (västerländsk siffra i brist på sovjetisk som ej publicerats) framställs i sovjetiska media.

I DET ANDRA programmet visades en film om kriget i Afganistan gjord av en västerländsk filmare som inte tvingats dölja vissa för Sovjet ofördelaktiga fakta. Där redovisas beräkningar på antalet döda och sårade sovjetiska soldater, hur gerillan förfarande slår till i den officiellt Sovjet- och regeringskontrollerade huvudstaden, hur militärledningen medger att gerillan kontrollerar stora delar av landet. Här visas också bilder på sovjetiska raketvapen och flygplan som Sovjetunionen inte vill visa upp.

EFTER ATT HA SETT dessa två program anklagar Gösta Hultén i förtäckta ordalag Aktuellt för Sovjetvänlighet. "Utrikespolitiska hänsyn" skulle styra TV, säger Hultén. Denna anklagelse tar jag lätt på, bl. a. därför att Aktuellt från annat håll anklagats för raka motsatsen, nämligen att vi är för Sovjetkritiska och bara publicerar västerländska åsikter om kriget.

Allvarligare är det när Hultén anklagar TV för att "under fyra år inte komma i närheten av kriget" — som om detta skulle bero på lättja.

Dels är det fel. Svensk TV har rapporterat från gränsen Afganistan—Pakistan.

Dels är det så att det är svårt att komma in med TV-kameror i Afganistan. Det var ju just därför Aktuellt Special på sammanlagt 2,5 timmar (inklusive repriser) är Afganistan — bevakningen i ordinarie Aktuellt oräknad.

För den som sett Aktuellt Special utan förutfattade meningar bör programmen dock ha bidragit till ökad kunskap om situationen i Afganistan.

Lennart Lundh
Utrikeschef
Aktuellt-TV1

Av Ulf Hård af Segerstad

Mörksuggan i silurringen

FÖR 360 MILJONER år sedan råkade en meteorit ramla ner mitt i den region, som i de yttersta av dessa dagar kommit att kallas Dalarna. Effekten blev rätt betydande. Då uppstod den geologiska bildning, som går under benämningen Silurringen, en närmast cirkelrund sänka markerad av bland annat en räcka sjöar, av vilka Siljan är en. De kalkrika bergarter, som kom i dagen vid katastrofen utgör förutsättningen för den rika så kallade silurfloran och därmed också för den öppna, ljusa jordbruksbygd, som här ligger insprängd i den mörka skogsmattan. Pionjär och nyckelperson i den geologiska forskningen om Silurringen var framlidne professor Per Thorslund, Uppsala, som emeritus bosatt i Rättvikstrakten.

FÖR 174 ÅR SEDAN utlystes på sockenstämman i Rättvik att "några böcker blivit skänkta till grundläggning av ett sockenbibliotek". Man ålog sig att anskaffa behövligt skåp för dessa.

För något mindre än 40 år sedan ställde den Rättviksbördige målaren Verner Molin ut i Stockholms då kanske finaste privata konstsalong, Galerie Blanche, på platsen för nuvarande Sverigehuset. Han fick omfattande och på det hela taget berömmande recensioner för sina originella porträtt, för sina ladugårdsinteriörer i "Rembrandtton" och för den kuriösa och sällsamma Mörksuggan, ett väsen hämtat ur myt och skrock i vissa Siljanssocknar.

Kultursekreterare Åsa Nyman och kulturnämndens ordförande Erik Åsén framför kulturhuset i Rättvik.

DESSA TILL SYNES lösryckta fragment ur Rättviks fjärr- och närhistoria har i själva verket det gemensamt att de utgör förutsättningar för tillkomsten av det anmärkningsvärda kulturhus, som invigdes häromveckan med bland annat ett spirituellt och drastiskt högtidstal av Svenska institutets Anders Clason, vilken till och med tog sig för att skoja en smula med det allt för yvigt dalecarliska.

Benämningen kulturhus har, som vi vet, en något flummig bakgrund, men här i Rättvik är den både praktiskt användbar och konkret vägrundad. Man har helt enkelt slagit samman tre skilda institutioner till en integrerad enhet och vunnit både i slagkraft och ekonomi. Det 150-åriga skåp, som en gång var anspråkslöst bibliotek, har ersatts med moderna, rationella och behagliga lokaler.

De av professor Thorslund uppbyggda geologiska samlingarna har förts samman med zoologiskt och biologiskt material till ett naturmuseum, och den omfattande kvarlåtenskapen efter den 1980 avlidne Verner Molin, målningar, grafiska blad och skisser tillika med gåvor av andra samtida konstnärer till den av honom initierade stiftelsen Mörksuggefonden, har blivit ett begynnande litet museum för modern konst.

EN AV POÄNGERNA med denna samlade kulturinstitution är att den fått en så förtjänstfull arkitektonisk förpackning. Den inbjudna tävlingen vanns av Thurfjells arkitektkontor, och arkitekt SAR Leif Engdahl, som svarat för projektering och genomförande, har lyckats med det inte alldeles lätta konststycket att smyga in byggnadskropparna i den befintliga lågs byggnadsmiljön nere vid Enåns utlopp i Siljan så att man ögonblicklig uppfattar dem just vid infarten till centrum och ändå knappast "märker" dem. De låga, nertonade trälängorna är väl sammanhållna och ändå just så artikulerade, som vi gärna vill ha det i dag efter det funktionalistiska reningsbadet. Särdeles fint är kulturhusets arkitektoniska "eko" av en liten i sammanhanget klassisk brunnsdrivjlyng på motsatta stranden, en minne från det 1800-tal, då man kunde dricka brunn i Rättvik.

ÄVEN INTERIÖRERNA har samma opretentiösa, samtidigt sakliga och intima karaktär, och man inner inte ett spår av skryktterial eller utspekulerade lösser. Den, som varit med om tystnad, tycker sig återfinna sinna slags stämningar på den intentionella stilen, som en gång gav den svenska 40-talsarkitekturen dess anspråkslösa charm.

Till trivsel i lokalerna bidrar i hög grad man, där så varit möjligt, utnyttjat äldre befintliga möbler, en flyttat kakelugnar från de gamla rödgrare tidigare riva byggnad av kulturhistorisk värde. Den punkten har även Rättvik gjort. I biblioteksdelen barnavdelning har rättvikskonstnären Thomas Hellstrand fått skickliga av Elsa Beskow-inspirerade modell i ovetenskaplig storlek av Elsa Beskows "lattetugan". DET FÖRSTA vadtaget på platsen för Rättvik kulturhus togs den 11 augusti 1982. Tretton månader senare kunde biblioteket öppna i sina lokaler och, som antytts, den 8 oktober i år invigdes det helt färdiga hus, vars totalkostnad 10,6 miljoner. Ändå är det ett förslag till ständig politisk enighet. De da nyckelpersonerna Per Thorslund och Verner Molin finns aldrig upplevat kulturhuset, men man har en känsla av att den sällsamma Mörksuggan har "innesluten" i Silurringen inte är en ovävet symbol det slutliga och lyckliga förfaringandet av deras strävande.

VAD SVERIGE LÄSER
Oktober 1983

Skönlitteratur/Memoarer

1. Umberto Eco, Rosens namn (4)
2. Kerstin Ekman, En stad av ljus
3. Shirley Conran, Lace (2)
4. Klas Östergren, Fattiga riddare (1)
5. Jean Auel, Hästarnas dal (3)
6. Lars Widding, Guldfeberns folk (7)
7. Judith Krantz, Mistrals dotter (8)
8. Prins Bertil berättar
9. Bo Balderson, Statsrådet o. den utsträckta handen
10. John le Carré, Den lilla trumslagarflickan

Annan litteratur

1. Anna Wahlgren, Barnaboken (1)
2. Alice Miller, Du skall icke märka (3)
3. Patient-Fass (2)
4. Fogelström m. fl. Stockholms gatunamn
5. Bergenström, Rotation i köket

(Siffran inom parentes anger placeringen föregående månad.)

Listan bygger på Moniplus' från Almqvist & Wiksells Bokhandel, Stockholm, Herman Anderssons Bokhandel, Karlstad, Anderssons Bokhandel, Norrköping, Biblioteksbokhandeln, Stockholm, Blids Bokhandel, Falun, Bokakademien, Stockholm, Domus Bokand., Uppsala, Eckersteins Bokhandel, Göteborg, Gleerups universitetsbokhandel, Lund, Luleå Bokhandel, Luleå, Lundequistska Bokhandeln, Uppsala, Lundgrens Bokhandel, Malmö, MK:s Bokand., Malmö, NK:s Bokand., Stockholm, Risbergs Bokhandel, Stockholm, Wiséneska Bokhandeln, Östersund, Vällingby Bokhandel, Vällingby, Åkerbloms Universitetsbokhandel, Umeå.

fotnoten

Kafka-minne

EDUARD GOLDSTÜCKER, känd tjeckisk germanist och litteraturprofessor i exil, gästar Stockholm och föreläser om Kafka torsdagen den 17 november i Handelshögskolans aula.

Förra gången Goldstücker var i Sverige var efter händelserna i Prag sommaren 1968. Han var då prorektor för stadens universitet och ordförande i författarförbundet. 1974 förlorade han tjeckiska medborgarskap och var nu i England. Han är en auktoritet på Kafka och föreläser över ämnet "Att ta igen det flutna". Föreläsningen, som äger rum på initiativ av Stockholm Universitet och Österrikes ambassad med anledning av 100-årsminnet av Kafkas födelse hålls på tyska. Tidpunkten är 19.00.

under strecket

DEN VETENSKAPSTEORETISKA IRRATIONALISMEN

Sir Karl Popper har länge framställts som den vetenskapliga rationalismens främste förespråkare. Nu har han emellertid utsatts för en skarp kritik som menar att hans vetenskapsfilosofi har helt andra konsekvenser än vad Popper velat få oss att tro.

Av SVANTE FOLIN

MIN STRECKARE "Hur vetenskaplig är vetenskapen?" den 20/10 har föranlett kritik. I. Nordin anser, att mitt angrepp på vissa tendenser i modern vetenskapsteori, är ett utslag av tankelättja och/eller oförmåga, med virulent anti-intellektuella implikationer. Han uppfattar de vetenskapsteoretiska argumenten som enormt starka, rent generellt. Den som förnekar detta gör sig skyldig till "enfaldig strutspolitik".

I mer medkännande anda medger han "att man kan bli frustrerad av ... debattens snårighet och av vissa författares okonventionella slutsatser". Personligen vill jag inte förneka att ledande teoretikers *okonventionella* slutsatser, t. ex. att vi inte vet ett dyft mer om världens beskaffenhet i dag än 1580, gör mig en aning skärrad. När den snillrike P. Feyerabend bestrider existensen av rationella skäl, som indikerar det ohälsosamma i att hoppa ned från Kaknästornet (utan fallskärm), känner jag också ett behov av att täcka mina glappande hjärnhalvor med ett skyddande sandlager.

GÖRAN ROSENBERGS betydligt mer genomarbetade kritik vänder sig främst mot min behandling av Popper, som han finner vara "ett gott exempel på det slags irrationella dogmatism som Popper ägnat en livsgärning åt att försöka bekämpa". Inledningsvis kan det kanske vara värt att fastslå att ingen (Popper inkluderad) tror, att vetenskapen de facto bedrivs så som Popper anser att den bör bedrivas. Den popperianska doktrinens öde under tilltagande attacker från Lakatos, Kuhn, Feyerabend m. fl. har med sedvanlig elegans sammanfattats av E. Gellner:

"En gång i tiden trodde vetenskapsfilosofin, påverkad av den unge Popper, på den obefläckade tjuren och den elegante toreadoren. Hypoteser anlände på den vetenskapliga arenan som prisjurar, rena, välrykte och initialt felfria. Likt en mästertoreador dödade den store vetenskapsmannen tjuren med en enda perfekt svärdstöt. Den stendöda hypotesen slipades därefter ut från arenan med fotterna i vädret för att aldrig mer synas till. Vi vet numer att det inte alls går till så. Tjuren anländer smutsig och blödande (alla hypoteser *startar* med många plumpar i protokollet, falsifikationer, emot sig). Toreadorer är sällan eller aldrig eleganta. De sticker på måfå utan att någonsin lyckas träffa ett vitalt organ. När den blodiga massakern blir outhärdlig och en annan hypotes fångar tjurfäktarens intresse släpas den blödande tjuren ut, levande och vilt sparkande för att avvakta nästa comeback. — En solkigare men mer trovärdig historia."

Om Poppers vetenskapsteori har deskriptiva anspråk kan den alltså anses falsifierad. Enligt Poppers egna kriterier är dock hans anbefallda vetenskapliga metodanvisningar — "gissningar och falsifikationer" — inte tillgängliga för empirisk vederläggning. I denna mening är Poppers teori normativ och metafysisk. Frågan är om den är logiskt sammanhängande eller har något praktiskt värde.

Rosenberg definierar Poppers grundproblem som "Hur och när ska en teori klassas som vetenskaplig, d. v. s. hur drar vi gränsen mellan vetenskap och pseudovetenskap?" Poppers lösning (1919—20) består i att begagna sin famösa "falsifikationskriterium som gränslinje mellan vetenskap och pseudovetenskap". Rosenberg (tydligen en nyfrälst och orutinerad popperian, eftersom han talar om teorier som är "sanna" så länge de "verifieras") tycks tro att denna förnuftsbefrämjande lantmäterioperation — ursprungligen tillkommen för att relegera *cum infamia* "charlatanerna" Marx och Freud till stängslets skuggsida — är av fundamentalt och obestritt värde. Så är inte fallet.

Kriteriets innebörd är i korthet att ofalsifierbara hypoteser är ovetenskapliga. Idealiskt sett skall vetenskapsmannen a priori kunnaange specifika empiriska utfall, som kan likvidera hans nyklackta hypotes. Föreställningen om ett avgörande (crucial) experiment spelar här en liknande roll som i den gamla tro på ett sådant som mytologisk roll.

Poppers mest begävade lärjunge I. Lakatos konstaterar kategoriskt (1970): *"Det existerar ingenting sådant som ett avgörande experiment,* åtminstone inte om därmed menas experiment som *omedelbart* kastar omkull ett forskningsprogram." Först när ett forskningsprogram besegrats och ersatts av ett annat, kan vi med *sensunen efterklokhet* beteckna ett visst experiment som avgörande. I själva verket bortförklaras även negativa s.k. avgörande experiment rutinmässigt, med hjälp av en hel arsenal strategiska knep. Hypoteser slängs inte på sophögen för att de blivit kompromitterade, utan först när de kan ersättas med bättre hypoteser.

EGENDOMLIGT NOG tycks Popper sporadiskt inse saklighet: "Den dogmatiska attityden att hålla fast vid en hypotes så länge som möjligt är av väsentlig betydelse. Utan den skulle vi aldrig upptäcka vad teorin innehöll — vi skulle ge upp den innan vi hade någon verklig möjlighet att finna dess styrka..." Detta betyder att alla hypoteser förses med vad Lakatos kallar "säkerhetsbälten" som väsentligen ökar deras livslängd. Eftersom Popper tydligen både känner till och accepterar detta verkar hans ständiga predikande om den kognitiva självmordsetiken — där varje form av gardering är förbjuden och maximal våghalsighet är högsta dygd — mest vara ett spel för galleriet. Exposperianen Feyerabend älskar dessutom att påpeka att alla hypoteser föds falsifierade. Ingen teori har någonsin varit fri från anomalier. Att förkasta en teori därför att den genererat en anomali, är att avstå från alla teorier över huvud taget.

Den metodologiska kritikens vetenskapshistoriskt väl belagda verkningslöshet har summerats av vetenskapsfilosofen D. Hull (1978). "Ett uppenbart skäl är att vid varje tidspunkt i vetenskapens historia förfogar vetenskapsmännen över en uppsättning standardinvändningar, som de begagnar mot varje ny teori oavsett dess innehåll och förtjänster. Dessa standardinvändningar tenderar att vara extremt empiriska och höggradigt skenheliga. Om de över huvud taget är möjliga att applicera gäller de bara vetenskapliga teorier som slutprodukter. De är totalt värdelösa när det gäller att bedöma nyuppkomna teorier."

I praktiken har demarkationskriteriet visat sig dubbelt värdelöst. Det degraderar t. ex. evolutionsteorin till ett slags pseudovetenskap (enligt Popper "ett metafysiskt forskningsprogram"), under det att t. ex. astrologin, som ymnigt alstrar falsifierbara förutsägelser, i princip upphöjs till popperiansk respektabilitet. Rosenberg har alltså fel i sin förmodan, att demarkationskriteriet är det fragila bålverk, som beskyddar belägrade rationalister mot hjärnupplösande barbarinvasioner från IDAG-sidan och andra andliga träskmarker.

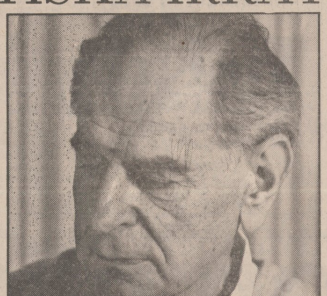

Karl Popper tvivlar på att vi någonsin kommer att hitta Sanningen.

POPPERS FILOSOFISKA position karakteriseras av ett radikalt och totalt förkastande av den "fördärvliga" induktiva metoden. Han förnekar, att förhållandet att alla hittintills observerade isbjörnar varit vita, berättigar oss att påstå att alla isbjörnar är vita. Detta torde inte störa någon. Betydligt mer kontroversiellt förmenas vi även rätten till påståenden att de flesta isbjörnar är vita, eller att nästa isbjörn vi stöter på med stor sannolikhet kommer att vara vit, snarare än svart eller gredelin. För Popper är ett aldrig så stort antal bekräftande observationer helt utan implikationer för framtida prognoser, eftersom vi saknar rationell grund för antagandet, att framtiden kommer att likna det förflutna. Oavsett hur väl konfirmerad en teori är gäller denna konfirmation bara "vid en viss tidpunkt t. Eftersom den bara är en rapport om förflutna prestationer ... *säger den ingenting som helst om framtida prestationer eller teorins pålitlighet*".

Om detta är fallet är det svårt att inse, varför vi i en given valsituation skulle föredra den bättre testade teorin x, framför den sämre testade teorin y med avseende på framtida användbarhet. I sin antiinduktivistiska extremism förnekar Popper inte bara induktionens logiska legitimitet, utan även dess existens på det psykologiska planet. Induktionen är en ren myt. Alla organismer från "amöban till Einstein" är enligt detta evangelium i själva verket goda popperianer, som tar sig fram i tillvaron genom "trial-and-error".

PROBLEMET med Poppers doktrin är inte primärt att den stöter sunda förnuftet, utan att den inte kan erbjuda några vettiga skäl för att ägna sig åt vetenskap över huvud taget. Målsättningen är enligt Popper att närma sig sanningen, men den anbefallda metoden "conjectures and refutations" kan aldrig leda till sanningen, ökande sanningslikhet eller ens sannolikhet. Detta är möjligen ingen logisk paradox, men utan tvivel en praktisk dito. Varför skall en vetenskapsman gå till labbet för att testa sin hypotes, om dessa prov inte ens i *princip* kan tillhandahålla några goda skäl för att hypotesen är sann eller ens sannolik? Såvitt jag förstår är en hypotes enligt Popper lika giltigningsbetonad efter vilket som helst ändligt antal test, som den var när den var helt otestad.

Även falsifikationens masochistiska fröjder verkar ouppnåeliga eftersom det inte existerar några odiskutabla "fakta", som kan användas som bila i den kunskapsteoretiska giljotinen. Alla "fakta" är enligt Popper höggradigt teoriinfekterade och har därför samma dubiösa epistemologiska status som den mest grandiosa teori. Observationsdata är endast "ogrundade och ogrundbara" beslut, som accepteras av ett visst vetenskapligt etablissemang vid en given tidpunkt. Här återfaller vi alltså till det subjektivistiska "pöbelvälde", som Popper helt inkonsekvent förfasat sig över som utmärkande för Kuhns paradigm-maffia-modell. Alla våra vetenskapliga mödor kan alltså varken stärka våra hypotesers sannolikhet, eller ens ge oss definitiva negativa indikationer. De representerar bara misslyckade försök att falsifiera våra idéer och gör inga förutsägelser rörande teoriernas framtida överlevnadsmöjligheter.

I kretsen av sina, inte alltid okritisk fanatism, hängivna paladiner älskar Sir Karl att posera som ärkerationalistisk filosofkonung. I verkligheten har hans destruktiva skepticism, som inte står Gorgias efter, varit den historiskt viktigaste källan till den irrationalism, relativism och nihilism som nu dominerar vetenskapsteorin (för en historisk analys se t. ex. D. Stoves "Popper and After", Pergamon).

FEYERABENDS epistemologiska anarkism, som intar en rent ateistisk relation till sanningsbegreppet, rekommenderar oss att låta Förnuftet förena sig med andra abstrakta monster som Plikt, Moral och Sanning och slakta hela bunten. Kort sagt, låt oss eliminera problemet genom att skrota de termer i vilka det formuleras. Feyerabends hästkur, som kan te sig en aning hårdsmält för oss vanliga förståndsfilistrar antar, kontrasterad mot Poppers desperata Sisyfosfilosofi, en viss utilitaristisk charm. För att citera Newton-Smith (1981): "Om sanningen är ytterligt otillgänglig, som Popper menar, vad är det för mening med att försetälla sig att det existerar någon sanning över huvud taget? I denna belysning innebär Feyerabends "ateism" helt enkelt, att Occams rakknife appliceras på Poppers transcendentalism."

Rosenberg menar, att "det finns en beklaglig, för att inte säga farlig tendens hos vissa vetenskapsmän att hysa förakt för vetenskapsteoretiska diskussioner". Om min analys av florerande tankestilar inom modern vetenskapsteori är någorlunda riktig, tycks denna verksamhet övervägande bestå i att, under ordrika former, dimpa ned i epistemologiska fällor av egen tillverkning. Under sådana förhållanden synes de "förvånansvärt okunniga och fördomsfulla" vetenskapsmännen göra klokt i att begrunda det gamla sicilianska ordstävet: "Gud bevare mig för mina vänner, mina fiender klarar jag själv".

Svante Folin

Svante Folin är författare till "Den pråkldda apan".
Tidigare inlägg: 20/10, 9/11, 10/11.

SvD 83.11.15